

Schoolportret

uit: **Dijken van scholen** – Waar gewoon goede scholen in uitblinken.

Schoolportret:

Aventurijn

‘Levensecht
leren kun je
creëren.’

114

Soort onderwijs:

voortgezet speciaal onderwijs

Locatie:

Nijmegen

Aantal leerlingen:

230

Aventurijn in Nijmegen biedt praktijkgericht voortgezet speciaal onderwijs aan jongeren vanaf 12 jaar. Er wordt Agoraans gewerkt in heterogene units waar alle leeftijden, uitstroomrichtingen en gedragstypen bij elkaar zitten. Op Aventurijn draait het om het leven leren, binnen en buiten de school.

We spreken Stephan Haukes, directeur, en Tom Linssen, leerling- en beeldcoach, over de aanpak van Aventurijn. Voor zover bekend is het de enige school voor voortgezet speciaal onderwijs die Agoraans werkt. In het Agora-onderwijs staat het ontwikkelen met en dankzij elkaar centraal, zowel van de leerlingen als van de professionals die met hen werken. Docenten zijn hier coach of vakexpert, termen die passen bij de rol binnen een leeromgeving waarin verwondering en aansluiten op interesses ruim baan krijgt.

Kunnen jullie iets meer vertellen over jullie school?

‘Op Aventurijn zitten 230 kinderen met een ondersteuningsvraag op het vlak van gedrag. Hun ontwikkeling ondersteunen we met 55 medewerkers. We kennen verschillende uitstroomrichtingen: de diplomagerichte route voor vmbo-basis en -kader, de mbo-1- of entree-trajecten en een route naar werk of begeleid werk.’ Tot zover is er nog niet zoveel nieuws onder de zon. ‘Het grote verschil met reguliere vso-scholen’, vervolgt Stephan Haukes, ‘is dat wij onze jongeren echt het leven leren. Op onze units zitten de 12-jarigen bij de 16-jarigen, zitten de leerlingen met internaliserend en externaliserend gedrag bij elkaar en zijn alle uitstroomprofielen te vinden. Een team van vier of vijf collega’s is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de leerlingen op de unit. Iedere unit telt ongeveer 40 leerlingen, waarvan er per dag 25 tot 30 op de unit aanwezig zijn. De anderen lopen stage of hebben aangepaste programma’s. Binnen de unit zijn er coachgroepen van acht tot tien leerlingen met dezelfde persoonlijke coach. De coaches zijn voor hun leerlingen de spin in het web.’

‘Een ander enorm verschil met het leerstofjaarklassensysteem is dat we het lesrooster loslaten. In plaats daarvan proberen we echt bij de motivatie van leerlingen te komen om handen en voeten te geven aan vragen als wie ben ik, wat kan ik en wat wil ik? Daarvoor hebben we een dagritme. We beginnen de dag op de unit met de dagstart. Daar wordt het actuele nieuws besproken en hoe je erbij zit en wat je nodig hebt. De leerlingen werken in de veiligheid van de unit tot 10.00 uur aan hun challenges¹³, taal, rekenen en PTA-vakken¹⁴. Van 10.00 tot 14.00 uur vinden in de school allerlei lessen

¹³ Binnen het Agora-onderwijs is een challenge een onderwerp of activiteit die de leerling zelf gekozen heeft om te onderzoeken of mee aan het werk te gaan.

¹⁴ PTA: Programma van Toetsing en Afsluiting

en workshops plaats; activiteiten waarop de leerlingen zelf intekenen. Het is ook de plek waar ze met leerlingen uit de hele school te maken krijgen en niet alleen met de leerlingen van hun eigen unit. Ze kiezen deze activiteiten puur uit interesse en dat maakt het pedagogisch klimaat in de klas heel anders.' Anders gezegd: de motivatie is hoger, omdat de leerlingen zelf gekozen hebben.

Wat is nog meer kenmerkend voor jullie aanpak?

'Reguliere Agora's hebben enkele inspiratiesessies per week en wij hebben er meerdere op een dag. Onze doelgroep komt beschadigd hier op school. Wij zetten er zwaar op in dat zij weer plezier beleven aan school, volwassenen weer gaan vertrouwen en/of hun vertrouwen in het schoolsysteem terugkrijgen. Leerlingen kunnen hier op school kiezen tussen groen, koken, sport, kunst en cultuur, informatica en ICT – en uit gewone lessen, zoals economie en wiskunde. Die laatste zijn meer voor de leerlingen in het PTA-traject.' De aanpak van Aventurijn biedt flexibiliteit en afwisseling. Stephan Haukes: 'In de lessen kan de docent zelf bepalen dat een leerling, als deze zegt de stof te begrijpen, verder mag werken op diens unit. Soms blijken leerlingen het dan toch nog niet echt te snappen en dat is dan weer gespreksstof voor de coach. Dat kan er ook toe leiden dat een leerling even niet kan kiezen en gewoon naar de les moet.'

De gekozen manier van werken is voor leerlingen én docenten interessant, zegt Stephan. 'Een docent economie is nu ook coach op een unit en hoeft niet zes lesuren achter elkaar economie te geven. Het gaat nu om drie of vier lessen economie per week, met daarnaast ruimte om andere hobby's en interesses aan te bieden als workshop of activiteit. Zo zijn er docenten die graag gaan mountainbiken met de leerlingen. Zelf train ik iedere vrijdag met vijf jongens voor de Nijmeegse Vierdaagse. Als je op deze manier werkt, kun je dat organiseren. We doen veel activiteiten buiten school. Onze stagecoördinator is lid van de netwerkorganisatie BNI¹⁵ en organiseert naast stages ook bedrijfsbezoeken en presentaties van bedrijven hier op school. Zo kunnen de leerlingen dichterbij het antwoord komen op de vraag 'wat wil ik?' Vorige week hadden we een lessenserie over het hebben van een visuele beperking. We hebben toen het MuZIEum¹⁶ bezocht en met de schoolbus die we gesponsord hebben gekregen zijn we naar Visio in Grave gegaan.'

'Levensecht leren kun je creëren. En wil je een diploma halen, dan doe je dat op hetzelfde moment als heel Nederland door deel te nemen aan de centrale examens. Alleen personaliseren we de routes ernaartoe door aan te bieden wat noodzakelijk is en geen methodes af te lopen. Ook dan houd je tijd over om te werken aan de dingen die onze leerlingen leuk vinden, al zitten degenen die toewerken naar hun examen strakker in hun vel.' Anders gezegd: dan blijft er wat minder tijd over voor leuke activiteiten. Stephan Haukes over het woord 'leuk': 'Dat wordt weleens gezien als een vies woord, maar als het niet leuk is, is er geen plezier en gaan leerlingen het ongemak niet aan. Wij werken in de volgorde persoonlijke ontwikkeling, sociale ontwikkeling, kwalificatie; de eerste twee zien we als voorwaardelijk voor de derde. Iedere leerling heeft een eigen

¹⁵ <https://bni-nederland.nl/nl/index>

¹⁶ <https://muzieum.nl>

recept. Dat maakt het voor docenten interessant, al moet je er ook geschikt voor zijn. Als je jouw vak wilt doceren, en daar is niks mis mee, dan is dit niet de werkplek voor jou.'

Welke ontwikkeling maken jullie door als school?

'We zien dat het traject naar een vmbo-basis-diploma steeds minder gevolgd wordt en de mbo-1-trajecten juist meer. In het vmbo-b-traject krijgen de leerlingen naast praktijkvakken ook algemene vakken en D&P¹⁷. In het mbo-1-traject kunnen ze al meer bezig zijn met wat ze echt willen gaan doen. Het biedt meer ruimte. We werken samen met ROC Nijmegen. Zij examineren hier, maar halverwege het schooljaar gaan we al met de leerlingen daarnaartoe om hen te laten wennen. We willen daarmee een soepele overgang mogelijk maken. Als school is ons doel om plezierige, verantwoordelijke burgers af te leveren die klaar zijn om de volgende stap te zetten.'

Eerder in het gesprek ging het al over de bedrijfsbezoeken en de presentaties van bedrijven op school. En dat is nog maar het begin, want Aventurijn bouwt aan een bruisende leeromgeving. Stephan Haukes: 'Met Ger Rutten hebben we een media-expert – en professioneel leerbedrijf – in school op het vlak van audiovisuele producties. Hij maakt met de leerlingen Studio Aventurijn, met reportages en interviews over de school en de activiteiten. Over een jaar, in juli 2025, verhuizen we naar het schoolgebouw hiernaast en start de renovatie van ons eigen gebouw. We maken er een ontmoetings- en verbindinggebouw van en niet alleen een school. De school heeft straks zeven units, die identiek worden opgebouwd: een gemeenschappelijke ruimte, een instructieruimte voor twaalf leerlingen, twee kleine spreekkamers, een eigen toiletgroep en een eigen keuken. De instructielokalen kunnen dan tussen 10.00 en 14.00 uur voor ieder (keuze) vak gebruikt worden. De jeugdcoaches van Entrea Lindenhout trekken bij ons in, zodat we jeugdzorg en onderwijs dicht bij elkaar brengen. Ook hebben we dan ruimte voor zes of zeven ondernemers, die van 7.00 tot 0.00 uur hier kunnen zijn. In ieder geval gaat een horecaondernemer hier een patisserie beginnen. Hij gaat de leerlingen het ambacht leren en richt hier zijn productielijn in. Bij de ingang creëert hij een grand café en er komt een winkel. Dat gaat lukken.'

Breed lachend: 'Het maakt de buitenwereld nieuwsgierig en dat is leuk. De architect van de renovatie nam het boek van Sjef Drummen mee naar de eerste kennismaking. De horecaman is razend enthousiast. Die ontwikkeling is volop gaande. In augustus 2026 is de renovatie klaar. Omdat we tijdelijk in het pand hiernaast gehuisvest zijn, kan iedereen het proces volgen. Het gebouw moet dan weer veertig jaar mee kunnen. Het zal er niet meer uitzien als een schoolgebouw.'

Wat vinden jullie goed onderwijs? Waar ligt jullie focus?

Tom Linssen hoeft niet lang na te denken: 'Als coach/mentor dicht bij de leerlingen staan, hen kennen en zien. Samen in gesprek zijn over wat ze nodig hebben. Ook jezelf afvragen: waarom doen ze nou wat ze doen? Daar de leerling op bevragen en feedback

¹⁷ D&P: Dienstverlening & Producten

geven op wat je ziet of hoort. Als je dat doet, dan kun je er samen achter komen wat je wel en niet zou willen. Vervolgens kun je een plan de campagne maken, samen met de leerling en diens ouders. Gewoon de oude driehoek. De lijnen met ouders zijn kort; we wachten niet tot een ouderavond. En daarna de leerlingen de ruimte geven om hun eigen route vorm te geven, samen met jou en hun ouders. Het gaat om jongeren serieus nemen en hen zelf een keuze durven laten maken. Daarom past het leerstofjaarklassensysteem totaal niet meer bij hoe wij naar onderwijs kijken.’ Stephan Haukes vult aan: ‘Het is absoluut geen soft gedoe. We hebben heel veel vertrouwen in onze leerlingen, maar dat betekent niet dat ze alles mogen. Er zit juist veel discipline in. Als een leerling niet doet wat we hebben afgesproken, dan hebben we daar met de leerling een gesprek over. Dat is heel pittig, want ze worden geconfronteerd met hun eigen voornemen. Maar het biedt wél de mogelijkheid om het echte gesprek met elkaar te voeren.’

Waar leggen jullie specifieke accenten en waarom?

‘Ik ga toch af op het gezonde boerenverstand, vrij naar Sjef Drummen’, zegt Tom Linssen. ‘Nadenken over wat te doen, zoals wanneer je met de opvoeding van je eigen kinderen bezig bent. Natuurlijk zijn er kaders waar je je aan houdt, zoals Nederlands en rekenen. De accenten leggen we op vaardigheden als communiceren en je aan afspraken houden.’ Het is een uitdagend vak. ‘Soms komt het voor dat je erdoorheen zit. Het fijne is dat je het niet alleen doet, maar met collega’s op de unit bent. We gaan dus ook met elkaar het echte gesprek aan: waarom heb je voor deze aanpak gekozen? Of juist: je doet niks, wat gaan we daaraan doen?’ Stephan Haukes vult aan: ‘Als schoolleider is het iets makkelijker, want ik sta er iets verder vanaf. Ik zal altijd zeggen dat je het nog een keer moet proberen, maar soms loopt het over. En toch is het dan zaak om als coach te kijken naar wat er achter het gedrag van een leerling zit. Iedere dag is hier een nieuwe kans.’ Tom Linssen: ‘Ik gun mezelf dat ik soms een mispeer heb. Dan ga ik het gesprek aan met de leerling: ik heb dit gedaan, want ik dacht dat het goed was. Maar hoe was het voor jou? En ik heb het er met een andere coach over.’

‘Het mooie van deze doelgroep is de vraag: wat gebeurt hier nu en hoe werkt dat nu?’ haakt Stephan Haukes in. ‘Met vijf jongens loop ik de Vierdaagse. Al die verhalen die maar doorgaan ... na de eerste training was ik kapot. Je bent niet alleen aan het lopen, maar ook de hele tijd bezig met de dynamiek in de groep. Iedere keer kijk je weer: wat gebeurt hier? Vanuit een goede relatie kun je zeggen: “Nu ophouden, anders gaat het straks verkeerd.” Maar die relatie moet je wel opbouwen. En dus is het belangrijk dat ik in “wie ben jij” en “wie ben ik” investeer. Ze lopen echt mee vanwege mijn positie. Los daarvan wil ik het niet alleen leuk kunnen vertellen, maar het ook doen.’

Waar zijn jullie trots op?

Stephan Haukes: ‘Op het lef om het in het vso heel anders te gaan doen en op dat het hele team dit heeft omarmd. En op wat ik zie: de challenges van leerlingen en hoe ze hier rondlopen.’ Tom Linssen vult aan: ‘Ik ben trots op onze units, waar jongeren met heel verschillende verhalen en achtergronden bij elkaar zitten. Dat ze zich inschrijven voor

keuzevakken en tegenwoordig daarbij omkijken naar elkaar. Dan zeggen ze: “Ik ben al twee keer geweest; nu mag jij.” Of vorige week in de Efteling; ik heb daar nog nooit zo’n leuke dag gehad. Als iemand niet in een achtbaan durfde, bleven anderen om de beurt achter om samen te wachten. We waren er met zestig leerlingen en ze stonden allemaal op tijd bij de afgesproken plek. Het ging gewoon lekker.’

Hoe bouwen jullie aan goed onderwijs?

‘Je moet eerst helder hebben waar je samen voor wilt gaan: je visie’, antwoordt Stephan Haukes. ‘Vervolgens hebben we het didactisch coachen geïntroduceerd voor alle docenten. Iedere unit heeft een beeldcoach. De volgende stap is dat iedere periode unit-doorbrekend intervisie plaatsvindt met een beeldcoach. We hebben zes studiedagen per jaar en die gaan allemaal over de visie. Komend jaar gaan we aan de slag met verder professionaliseren, onder andere begeleid door neuropsycholoog Harold Bekkering. Maar alles begint bij de visie. Daar moet je voor gaan staan, je moet ernaar handelen en deze voorleven. Wat Tom doet met leerlingen, moet ik doen met teamleiders.’

Tom Linssen startte bij Aventurijn toen de nieuwe manier van werken van start ging. ‘Collega’s waren gewend om met één type doelgroep te werken: leerlingen met internaliserend of externaliserend gedrag. Op de unit zitten deze leerlingen echter bij elkaar, dus moet iedereen leren hoe om te gaan met beide typen gedrag. Elke dag bespreken we op de unit: ik zie dit gebeuren en waarom doe je dat zo? We hebben allemaal hetzelfde doel: het beste onderwijs voor de leerlingen. Het mooie daarvan is de zoektocht: je weet het niet en bent de hele dag bezig te onderzoeken.’ Hij vervolgt: ‘Vorig schooljaar was het pionieren, omdat alles nieuw was. Maar langzaam worden de vragen anders. Hoe stimuleren we leerlingen voor de challenges? Hoe spreek je een leerling aan op bepaald gedrag? Hoe kan het toch dat een bepaalde leerling er steeds uitklapt? We zijn samen verantwoordelijk voor alle leerlingen op de unit, ook als het niet jouw coach-leerling is.’ Stephan Haukes: ‘Je kunt je nergens achter verschuilen.’

119

Wie of wat heeft jullie geïnspireerd?

In de kamer van Stephan Haukes, waar het gesprek plaatsvindt, hangt een poster van Johan Cruijff met de quote: ‘Ik heb geen geheim van succes. Gewoon je best doen, iets leuk vinden en goede mensen om je heen verzamelen. Want alleen kun je niks. Met zijn allen kun je alles!’ Stephan Haukes: ‘Cruijff keek veel verder dan de gebaande paden. Hij wist goed waar hij heen wilde. Een andere inspiratiebron vormen natuurlijk het Agora-onderwijs en de visie van Stef Drummen en Jan Fasen.’ Voor Tom Linssen zijn het mensen die hij tijdens zijn loopbaan tot dusver tegenkwam: ‘Stephan is voor mij een inspiratiebron. Hetzelfde geldt voor een docent die me als student bij de hand genomen heeft, wat ik toen vervelend vond, maar waar ik heel veel van geleerd heb wat ik niet meer zal vergeten. En een oud-collega waar ik enorm mee gebotst heb, omdat ik vond dat hij alles maar liet gebeuren in de klas. Tot ik het, mede dankzij Stephan, anders kon zien en we het vervolgens goed konden vinden. Wat deze mensen gemeen hebben: het goede doen voor de leerling in plaats van voor de schoolregels.’

In een elevator pitch: de essentie van jullie aanpak

Beider ogen gaan naar het motto van de school op een kaart die op tafel ligt. Dan: 'Het leven leren. Daar zit alles in.'

Drie aandachtspunten voor schoolteams

1. Heb je visie volkomen helder en ga ook echt van daaruit werken.
2. Heb lef en heb vertrouwen in mensen en kinderen.
3. Heb veel plezier en maak het niet te zwaar; lach.

Drie lessen voor leiders

1. Heb onvoorwaardelijk vertrouwen in je mensen.
2. Heb de moed en het lef om het anders te doen. – Ik zeg dat, omdat ik echt vind dat ons onderwijssysteem failliet is.
3. Leef voor wat je zegt.